

Srđan Srdić

POSTNEOAVANGARDOM PROTIV DOSADE

(Oto Horvat: *Momenti 1–49*, Akademska knjiga, Novi Sad, 2025)

"Stop that horse, he wears my shirt", imao je da pri-meti naš rođak iz Klagenfurta, Patrik Klopff, čovek za kog smo osnovano sumnjali da bi mogao da bude pesnik. Studijska karijera Klopffovog tročlanog benda, bizarna ništa manje od muzike koju i danas proizvodi, neukalupljena, bolje reći, počela je 1990. i ta se ploča zove *Expositionsprophylaxe*. Ovo nezaboravno iskakanje iz žanrovskih *death metal* šina okončano je numerom sračunato nepamtljivog naziva "The Unequalled Visual Response Mechanism" – upravo ova pesma otpočinje gorenavedenim stihovima. Da, rekao bi čovek, Klopff mora da je pesnik. I jeste. Sledi mala napomena: istinski tvorac stihova zapravo je Džon Kuper Klark (1949), a o njemu znamo da nikad nije koristio mobilni telefon te da retko napušta vlastiti stan. Što ne znači da Klopff

nije pesnik – sam izbor Kuperovih stihova i njihova rekontekstualizacija predstavljaju poetski čin po sebi, ako već ne dokraja originalni poetski zapis. I to ne u smislu naučene, mehaničke postmoderne, već više kao haotično dejstvo u stoglavom prostoru slobodnih asocijacija. Značenje? Da. I apsurd je značenje. Nadznačenje, rekao bih.

*

A književnost je danas u svojim glavnim tokovima leglo opake dosade. Uglavnom, ništa novo. Nevolja dolazi od strašne izloženosti čitalaca tekstu. Kako bi se došlo do makakvog jasnijeg pregleda (čitaj: tržišnog ustrojstva), naivniji/većinski čitalac ne shvata da se nalazi u intenzivnoj izloženosti predrasudama koje nesvesno usvaja, te se odmah nakon usvajanja njima neotklonjivo rukovodi. Predrasude su dosadne po sebi, jezik u njihovoj funkciji tek unakažen leš. Tiraži, podzemne i druge hijerarhije, formacije mesta pseudouticaja, patnja za legitimacijom svakog suvišnog i neutemeljenog suda; dosada i muka duhu. A bilo je u Novom Sadu dobrih ljudi koji su odavno preporučili terorizam kao alatljiku odbrane od dosade. Bio je i Oto Horvat. Pa se odselio.

*

Kad je pre sad već dvanaest godina (momenat?) Oto Horvat objavio svoj prvi roman, knjigu *Sabo je stao*, dosta sam razmišljao o tom tekstu. Nisam bio jedini koji je razmišljao, što je lepo, jer to je jedna od poslednjih velikih knjiga ovdašnjih književnosti, ali jesam

razmišljao i o specifikumu jezika kom je ostalo da se bavi sobom, pošto pri distanci sredine (u Horvatom slučaju Firenca) njegova upotrebna, tzv. svakodnevna vrednost, u izvesnim intervalima i na izvesnim pozicijama može čak i da ishlapi. To jeste surovo i to jeste tako – imate jezik, ali ga često imate isključivo za sebe, da bi postao za *druge*, najuputnije je da postane poezija, tako čuvate arhetip. A možda i sebe. Ako vam je do toga. Tako da Horvatom roman ostaje voljeno jedinče, izdanak usamljeničke ekspresije lingvističkog tipa: jasno je da niko drugi ne može biti autor Horvatom romana do samog Horvata, ali *biti* Horvat sa sobom nosi jezičke predikate koji nadilaze ukupnu Horvatom generaciju. Sve ovo, takođe, jeste poezija.

*

Momenti 1–49, nova Horvatom knjiga, jeste knjiga poezije: „Dočeka sam konačno da mi noćno nebo legne na oči.” Tako. Kako proveriti stvar? Za razliku od ostalih Horvatomovih i bilo čijih prozanih knjiga, iz *Momenata* je isključena svaka napast pretenzije. Dokazaću. Jedan od junaka ove knjige (sedamnaesti po redu, za one malo manje vredne) obavesti suprugu kako izlazi iz stana da izbac i smeće. I više se nikad (*nikad* teksta, naravno, a od tog *nikad* ne postoji drastičnije gubljenje u vremenu) ne vrati. Pred sobom imamo sveukupnu dramaturšku postavku i bazične elemente romaneskne strukture sa svim patosom koji ona podrazumeva: patike, trenerku, zabrinutu bračnu saputnicu, blizakinje koje spavaju, policiju, čak i jedno *amore*. I dok drame ima, ali ne romaneskne niti pozorišne, „život se na ulici, u gradu, odvijao uhodanim ritmom bez sinkopa”. X49. Deluje kao aproksimativno ulančavanje epifanijskih predložaka. Može, ako je to poezija. A nije to. Ne samo to. Ona je pre onaj Klopfov/Klarkov konj koji nosi naše košulje. I ne staje.

*

Horvat je čovek duhovit – to je toliko bolno retko i to od njega pravi, između ostalog, smrtnog neprijatelja književne dosade. On kaže: 1–49, pa se tako ruga magiji i mistici brojeva, odnosno dovodi u pitanje perspektive poetske geneze sveta: broj 49 može da postane i broj 48 – ne deluje da to menja stvari, ali od časa vlastite *izabranosti*, upravo taj broj transcendirao očekivanost uvreženijeg smisla i postaje idiosinkratička konstanta sa kojom dalje računaju najposvećeniji Horvatomovi čitaoci. Dakle, paušalnost može da bude prihvaćena i kao superuslov označenosti, fiksiranosti u koordinatama tog i nijednog drugog poetskog sveta. Pinčon nek nastavi mirno da spava, da, Horvat *ne dira njegove brojeve*. Zapravo je sve u naizglednoj lakoći odluke da se svetovi negde završavaju, da krajevi moraju da budu opredeljivi, vidljivi: „Pomislio sam kako smo još do juče bili mladi i bez ožiljaka” – tek toliko, uz elegantnu suspenziju kreštavog patosa. Da ne ponavljam tezu o smrti pretenzije.

*

Dete, recimo, nije u stanju da bude pretenciozno, ali je u stanju da „dobuje po torti”. *Odseljen* iz Novog Sada, Horvat nije *iseljen* iz grada Andrlinog „malog maminog seksual-

ca” zabrinutog za to što „žene strašno pate” (a valjda ništa ne zvuči toliko ludo kao činjenica da Vlada Kopić svoju „paklenu putarinu” počinje da plaća u mestu koje se zove, ni manje ni više, nego – Đeneral Janković), mesta koje je očuvala arheologija neoavangarde i prema kom su se njegovi tvorci i voljni žitelji odnosili baš kao prema vlastitom igralištu, napisali ga takvog. Prigušena infantilnost u *Momentima* sprovedena je kroz izričitu blesavost „kajmaka koji mažnjavaju kajmani”, što na semantiku teksta deluje rasterećujuće, čineći je prozračnom (bolje: *ethereal*, zbog onog kod *nas* neprisutnog i rastočenog *real*), *radujućom* strukturom nedadaističkog tipa, ali onakvom kakva se podsmehuje predstavi o književnosti kao idejnom ratraku, sociološkoj štaci, takvoj nekakvoj nakazi.

*

Zvuk tog istog „dobivanja po torti” u sebi istovremeno nosi bar dva predznaka. Jedan bi mogao da predstavlja *soundtrack* za nedelju po podne kasnijeg socijalizma doživljenog kao blagodet usled nemoći ili odbijanja da se sagledaju pozadinski šumovi, distrakcije i rovarenja koja vode ka drugom. Drugi je očevidno uslovljen Horvatovom (1967) intimom pripadnika jedne od najunesrećenijih generacija koje smo *na ovim prostorima* sreli (divan argument: ovi danas su nesrećni, ali bar ne ratuju, odakle vispreno proizlazi da bi, valjda, trebalo da budu srećni, ili bar zahvalni, ko će znati kome ili čemu), a ponaša se kao najmanji zajednički imenitelj *imao pa nema* pozicioniranosti decenijskog umiranja jugoslovenštine – doboš, instrument koji ume da bude neprijatan. Baš neprijatan. Ovako: „rodili smo se u federalnom sonetu” možemo da izmestimo prema „pomislio sam kako smo još do juče bili mladi i bez ožiljaka” i da se ne postidimo učinjenog. Isto ili slično važi za „radosnije detinjstvo nam je bilo suđeno”, uz ogradu da je ovde poželjno umnožiti „radosnije detinjstvo” i zapisati/pročitati, dati mu da bude „detinjstva”, a sve zbog izraženijeg prisustva generacijske jeze koja je kolektivizovala samosvojna ljudska ustrojstva praveći od njih otupele narodno/nacionalno uvrežene beslovesnosti. Žilnikovska „budućnost je u crvenim čizmicama pravila petogodišnje korake” i tu se radijantna istoričnost Horvatovog teksta pokazuje kao dostupnija i jednosmislenija tamo gde takve intervencije doprinose njegovoj političkoj melanholiji.

*

Melanholija/nostalgija, svakako, ali kao evergrin, bol (skoro pa lajtmotiv, čak i kad je „bol u kostima”) čije ždrelo je zatrpano kašićicama saharina, a to je kraj egoizma pojedinačnog slučaja, ili slučaja izdvojene generacije, kakva god ova bila, anestezija pred proteklom i preostalim vremenom; u nizu 1–49 primorani smo da ipak prolazimo kroz stanice, ne malo njih, što iziskuje hronologiju. Vremenski sled, vreme i opasnost od njega i konstatacija o stanicama kao uslovima zadržavanja vremena – faktičkog zadržavanja u zapisanosti (verovatno jedina pakost koju mi, jadni, možemo da priredimo vremenu i od njegovih kriški napravimo večnost, ne svi, ali neki od nas) i zadržavanja u *momentima* zarad spasavanja žive glave u igri koju nikako ne možemo niti treba da dobijemo. Sinhronicitet se javlja kao nasušna petlja: neoromantičarske sablasti (otac „ne može jer je mrtav”, ali ipak *može* jer je tu), felinijevske gospođetine u svojim vilendorfskim proporcija-

ma koje ne mogu da umru, sin odlazi u „davno upoznatu svetlost, još nevin svet“, ali ne-
umitno *odlazi* zaustavljen u još jednom od Horvatovih *momenata* koji bi mogli da budu i
neprobojna brana, titanijumska zavesa, jedna čak i očajanjem talenta ispostavljena is-
prečenost. To.

*

Ali onaj Klopff-Kuperov konj s početka – njega nije moguće zaustaviti. Obojica to
znaju, da ne znaju ne bi zapisali to što jesu. Oni znaju da je dovoljno da zapišu tako kako
je zapisano pa da ostane – kad zvuči, ne mora da znači to što zvuči. Tako i Oto Horvat,
gospodski pozajmljuje od vremena prošlog i vremena koje će tek doći. Tamo neće biti nas
(to nije loše) kao žohara ili komaraca, ali će biti *momenata* koji su nesporno naši jer smo
pronašli njihov jezik, Horvat jeste, on jeste tu, jeste tamo, i tamo će i ostati. Poštenije od
toga teško da može biti.